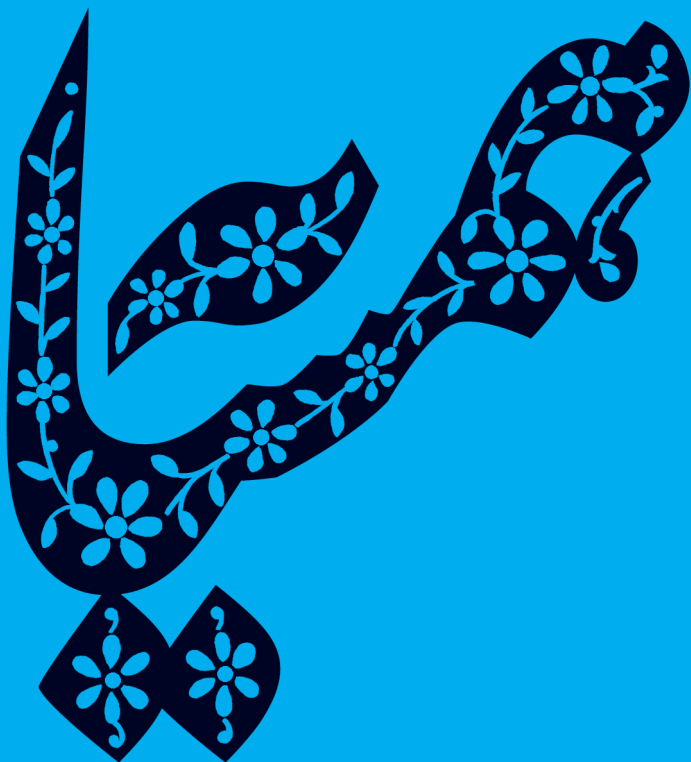
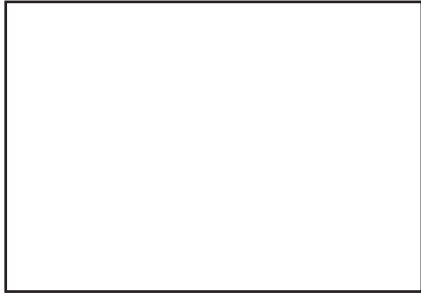

چھٹا

رضا حق پناہ

مجموعه گل

چهل حدیث همسایه

تهیه و تدوین: اداره امور فرهنگی آستان قدس رضوی

نویسنده: رضا حق پناه

مدیر هنری و طراح گرافیک: رضا باباجانی

صفحه آرایی: محمود بازدار

تذهیب جلد: سیده فهیمه کاظمی

ناشر: انتشارات قدس رضوی

نوبت چاپ: دوم - ۱۳۹۱

شمارگان: ۳۰۰۰

چاپ: مؤسسه فرهنگی قدس

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۹۴-۹۷-۷

نشانی تهیه کننده: مشهد، حرم مطهر، صحن جامع رضوی

ضلع غربی، اداره امور فرهنگی

تلفن: ۰۵۱۱-۲۰۰۲۵۶۷

صندوق پستی: ۳۵۱-۹۱۷۳۵

حق چاپ محفوظ است.

همسایه

۱	
۲	ایمان
۳	ایمنی
۴	حُسن همسایگی
۵	توصیه جبرئیل <small>علیه السلام</small>
۶	... همچون احترام مادر
۷	افزایش روزی
۸	طول عمر و آبادانی
۹	رضایت همسایه
۱۰	پیروان واقعی
۱۱	برکت همسایه
۱۲	بهترین همسایه
۱۳	صبر بر آزار
۱۴	مکارم اخلاق
۱۵	حدّ همسایگی
۱۶	امور همسایه
۱۷	حقوق همسایه
۱۸	کمک به همسایه
۱۹	حق شناسی
۲۰	آزار و ایمان

مجموعه گل

همسایه آزار	۲۱
... ورود به بهشت	۲۲
آزار به پیامبر ﷺ	۲۳
نفرین خدا	۲۴
شرط جهاد	۲۵
عاقبت خیانت	۲۶
راه برخورد	۲۷
همسایه‌ی بد	۲۸
بار گران	۲۹
پناه به خدا	۳۰
رنج و بلا	۳۱
نشانه‌های قیامت	۳۲
اطلاع از همسایه	۳۳
دریغ امکانات	۳۴
جویای حال همسایه	۳۵
اول همسایه	۳۶
دعا برای همسایه	۳۷
تغییر همسایه	۳۸
ابتلای مؤمن	۳۹
بلا یای سه‌گانه	۴۰

پیشگفتار

قدر "مجموعه ی گل" مرغ سحر داند و بس...

کلام خاندان عصمت و طهارت علیهم السلام چونان آفتابی است که زیستن بشر در ظل انوار آن، رنگی آسمانی می گیرد و طعمی الهی می یابد. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و ائمه ی اطهار علیهم السلام، روشنگران طریق سعادتند و با هدایت های آن بزرگواران، گام های موفقیت و سعادت را در زمینه های مختلف زندگی می توان برداشت.

"مجموعه ی گل" عنوان کلی کتب احادیث موضوعی است که به همت محققان و نویسندگان دینی گرد آمده است و در هر کدام از آن به موضوعی خاص پرداخته شده که زوایای مختلف آن از منظر دین مورد مذاقه قرار گرفته است.

در این مجموعه سعی شده است کاربردی ترین موضوعات و مباحثی که نیاز بیشتر جامعه است ارائه شود. همچنین تلاش شده تا احادیثی مطرح شود که از حیث سند متقن باشد.

امید است مجموعه‌ی حاضر، بهانه‌ای شود تا فعالیت‌های گسترده‌ای در نشر آموزه‌های خاندان نور ﷺ انجام گیرد و جامعه اسلامی سرشار از معارف بلند اهل بیت ﷺ گردد.

آستان قدس رضوی
معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
اداره‌ی امور فرهنگی

مقدمه

در مکتب مقدس اسلام در کلیه‌ی مسائل فقهی، حقوقی، سیاسی، اخلاقی و وجدانی و در عبادات، معاملات و به طور کلی در تمام مسائل فردی و اجتماعی، آداب و سنن فراوانی از معصومان علیهم‌السلام به ما رسیده است که بسیاری از آن‌ها به عنوان سنت‌های اخلاقی غیر الزامی تلقی شده است، در حالی که مسائل اخلاقی را نیز باید به دو بخش الزامی و غیر الزامی تقسیم کرد. مثلاً وفای به عهد، ایثار، احسان و حُسن همجواری از مسائلی است که بعضی از درجات آن در شرایط و ظروف خاص، قطعاً از واجبات است و هر چند در این‌گونه موارد موضوع، اخلاقی است ولی رعایت آن لازم است. بسیاری از سنت‌های اخلاقی ممکن است به تنهایی و به صورت فردی واجب نباشد ولی هنگامی که در ظرف اجتماع و در راستای رشد و تکامل یک جامعه (یعنی به عنوان فرهنگ یک جامعه)، لحاظ شود، حکم الزام به خود می‌گیرد؛ چراکه

جامعه‌ای که بخواهد انسانی و اسلامی زندگی کند و زندگی با صفا و حیاتی خداپسندانه و طیب داشته باشد، باید به این‌گونه آداب عملاً پای‌بند باشد. اگر انسانی و اسلامی زیستن لازم است که هست؛ پس رعایت آداب آن نیز لازم است.

از آنجا که انسان موجودی اجتماعی است و بدون کمک دیگران و استفاده از دست‌رنج آنان نمی‌تواند به زندگی خود ادامه دهد، در اسلام همه‌ی ساحت‌های اجتماعی او مورد دقت قرار گرفته و برای هر یک وظایفی تعیین شده است. یکی از این ساحت‌ها که از اهمیت به‌سزایی برخوردار می‌باشد، چگونگی برخورد با همسایگان است. زیرا هر جا سکونت کنیم، ناگزیر با افرادی که در اطراف ما هستند در ارتباط خواهیم بود. این ارتباط با دیگران، بیانگر سطح معرفت، دانش، فرهنگ و ادب و معرفت شخصیت هر کس می‌باشد. این ویژگی از فضیلت و سلامت روح نشأت گرفته و از پشتوانه‌ی حُسن خُلق برخوردار است.

پیامبر اکرم ﷺ و ائمه علیهم‌السلام که وحی مجسم و

اسوه‌های اخلاق حسنه می‌باشند؛ در عمل و گفتار، راه‌های رسیدن به سعادت را به جامعه بشری نشان داده‌اند و در خصوص حق همسایه و چگونگی بر خورد با دیگران رهنمودهای آموزنده‌ای دارند. در این مجال چهل حدیث از بیانات گهربار ایشان همراه با ترجمه تقدیم می‌شود.

رضا حق پناه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

أَحْسِنُ مُجَاوَرَةً مَنْ جَاوَرَكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا.

با همسایه‌ات نیکو همسایه‌داری کن، تا مؤمن باشی.

۲

ایمنی

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

الْمُؤْمِنُ مَنْ أَمِنَ جَارَهُ بِوَأْتَقَهُ.

مؤمن کسی است که همسایه‌اش از شر او در امان باشد.

تفصیل وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۲۶

قالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

اعْمَلْ بِفَرَائِضِ اللَّهِ تَكُنْ مِنْ أَتَقَى النَّاسَ وَ
أَرْضَ بِقِسْمِ اللَّهِ تَكُنْ مِنْ أَعْنَى النَّاسِ وَ كَفَّ
عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ تَكُنْ أَوْرَعَ النَّاسِ وَ أَحْسِنُ
مُجَاوِرَةً مَنْ جَاوَرَكَ تَكُنْ مُؤْمِنًا وَ أَحْسِنُ
مُصَاحَبَةً مَنْ صَاحَبَكَ تَكُنْ مُسْلِمًا.

به واجبات خدا عمل کن تا پرهیزکارترین مردم باشی، به قسمت خدا راضی باش تا داراترین مردم باشی، از حرامهای خدا دست بازدار تا پاکدامنترین مردم باشی، با هر کس که با تو مجاورت کند خوب مجاورت نما تا مؤمن باشی و با آن کس که با تو همنشینی کند نیکو همنشینی کن تا مسلمان باشی.

۴

توصیه‌ی جبرئیل

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

مَا زَالَ جِبْرَائِيلُ ﷺ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى
ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورَثُهُ.

جبرئیل پیوسته مراد براره‌ی همسایه سفارش می‌کرد تا جایی که گمان بردم به زودی او را ارث بر [از همسایه‌اش] خواهد کرد.

... همچون احترام مادر

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

حُرْمَةُ الْجَارِ عَلَى الْإِنْسَانِ كَحُرْمَةِ أُمِّهِ.

احترام به همسایه بر انسان، مانند احترام مادرش است.

۶

افزایش روزی

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

حُسْنُ الْجَوَارِ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ.

حُسن همسایگی، روزی را زیاد می‌کند.

طول عمر و آبادانی

قَالَ الصَّادِقُ (ع):

حُسْنُ الْجَوَارِ يَعْمُرُ الدِّيَارَ وَ يَزِيدُ فِي
الْأَعْمَارِ.

حُسن همسایگی، خانه‌ها را آباد و عمرها را
زیاد می‌کند.

رضایت همسایه

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— مَنْ مَاتَ وَ لَهُ جِيرَانٌ ثَلَاثَةٌ كُلُّهُمْ رَاضُونَ
عَنْهُ غُفِرَ لَهُ.

— کسی که بمیرد و سه همسایه داشته باشد و همگی از او راضی باشند؛ بخشوده خواهد شد.

زَيْدِ الشَّحَامِ قَالَ:

قَالَ لِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام اقْرَأْ عَلَيَّ مَنْ تَرَى أَنَّهُ
يُطِيعُنِي مِنْهُمْ وَيَأْخُذُ بِقَوْلِي السَّلَامَ وَأُوصِيكُمْ
بِتَقْوَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَالْوَرَعَ فِي دِينِكُمْ وَالْإِجْتِهَادِ
لِلَّهِ وَصِدْقِ الْحَدِيثِ وَأَدَاءِ الْأَمَانَةِ وَطُولِ
السُّجُودِ وَحُسْنِ الْجَوَارِ فَبِهَذَا جَاءَ مُحَمَّدٌ صلى الله عليه وآله أَذْوَا
الْأَمَانَةِ إِلَيَّ مَنْ اتَّمَنَكُم عَلَيْهَا بَرًّا أَوْ فَاجِرًا فَإِنَّ
رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله كَانَ يَأْمُرُ بِأَدَاءِ الْخَيْطِ وَالْمِخِيطِ -
صَلُّوا عَشَائِرَكُمْ وَاشْهَدُوا جَنَائِزَهُمْ وَاعُودُوا
مَرْضَاهُمْ وَأَذُوا حُقُوقَهُمْ فَإِنَّ الرَّجُلَ مِنْكُمْ إِذَا وَرَعَ
فِي دِينِهِ وَصَدَقَ الْحَدِيثَ وَأَدَّى الْأَمَانَةَ وَحَسَنَ
خُلُقَهُ مَعَ النَّاسِ قِيلَ هَذَا جَعَفَرِيٌّ فَيَسُرُّنِي ذَلِكَ وَ
يَدْخُلُ عَلَيَّ مِنْهُ السُّرُورُ وَقِيلَ هَذَا أَدَبٌ جَعْفَرِيٌّ وَ

إِذَا كَانَ عَلِيٌّ غَيْرَ ذَلِكَ دَخَلَ عَلَيَّ بِلَاؤُهُ وَ عَارُهُ
 وَقِيلَ هَذَا أَدَبٌ جَعَفَرٍ فَوَاللَّهِ لِحَدَّثَنِي أَبِي عليه السلام أَنَّ
 الرَّجُلَ كَانَ يَكُونُ فِي الْقَبِيلَةِ مِنْ شَيْعَةِ عَلِيٍّ عليه السلام
 فَيَكُونُ زَيْنَهَا آدَاهُمْ لِلْأَمَانَةِ وَأَقْضَاهُمْ لِلْحُقُوقِ وَ
 أَصْدَقَهُمْ لِلْحَدِيثِ إِلَيْهِ وَصَايَاهُمْ وَوَدَائِعُهُمْ تُسْأَلُ
 الْعَشِيرَةُ عَنْهُ فَتَقُولُ مَنْ مِثْلُ فَلَانِ إِنَّهُ لَأَدَانَا لِلْأَمَانَةِ
 وَأَصْدَقُنَا لِلْحَدِيثِ.

حضرت صادق عليه السلام به من فرمود: به هر کس از مردم که بینی پیروی از من کنند و به گفتار من عمل کنند سلام مرا برسان، و من به شما سفارش می‌کنم که نسبت به خدای عزوجل تقوی داشته باشید و در دین خود پارسا باشید و در راه خدا کوشش کنید، و شما را به راستگویی و ادای امانت و طول دادن سجده و نیکی با همسایه سفارش می‌کنم؛ زیرا محمد صلی الله علیه و آله همین دستورات را آورده است. هر که به شما امانت سپرده به او پس بدهید؛ نیک رفتار باشد یا بدکردار، زیرا

رسول خدا ﷺ دستور می داد که سوزن و نخ را نیز به صاحبش پس دهید، و با فامیل خود پیوند داشته باشید، به جنازه مرده هاشان حاضر شوید، بیمارانشان را عیادت کنید و حقوقشان را بپردازید، زیرا هر کس از شما که در دینش پارسا باشد، راستگو باشد، امانت را به صاحبش برگرداند و اخلاقش با مردم خوب باشد گویند: این جعفری است و این مرا شاد کند و از جانب او شادی در (دل) من آید و گویند: این روش پسندیده جعفر (بن محمد) است. به خدا سوگند! پدرم برای من حدیث کرد که مردی از شیعیان علی علیه السلام در قبیله ای بود و زینت آن قبیله به شمار می رفت، از همه آنها در پرداخت امانت بهتر بود، حقوقشان را بهتر مراعات می کرد، در گفتار راستگوتر بود و سفارشات و همه ی وصیت های اهل قبیله و اماناتشان را به او می سپردند و چون از او پرسش می کردی می گفتند: کیست مثل فلان کس؟ او در پرداخت امانت و راستگویی از همه ی ما بهتر است.

قَالَ عَلِيُّ عليه السلام:

شِيعَتُنَا الْمُتَبَاذِلُونَ فِي وِلَايَتِنَا الْمُتَحَابُّونَ
فِي مَوَدَّتِنَا الْمُتَزَاوِرُونَ فِي إِحْيَاءِ أَمْرِنَا
الَّذِينَ إِنْ غَضِبُوا لَمْ يَظْلِمُوا وَإِنْ رَضُوا
لَمْ يُسْرِفُوا بَرَكَهَ عَلَيَّ مَنْ جَاوَرَا سَلَّمَ لِمَنْ
خَالَطُوا.

شیعیان ما در راه ولایت‌مان اهل بخشش هستند در راه دوستی ما یک دیگر را دوست می‌دارند و برای زنده کردن امر ما یکدیگر را دیدار می‌کنند، کسانی که اگر خشمگین شوند، ستم نمی‌کنند و اگر خرسند گردند، زیاده‌روی نمی‌کنند، بر همسایگان‌شان مبارک‌اند و با کسانی که در می‌آمیزند، در سلامت به سر می‌برند.

۱۱ بهترین همسایه

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

خَيْرُ الْجِيرَانِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِجَارِهِ وَ خَيْرُ
الْأَصْحَابِ عِنْدَ اللَّهِ خَيْرُهُمْ لِأَصْحَابِهِ.

بهترین همسایه‌ها در نزد خداوند کسی است
که برای همسایه‌ی خود بهترین باشد و بهترین
یاران آن است که برای یاران، بهترین باشد.

صبر بر آزار

قَالَ الْكَاطِمُ رضی الله عنه:

لَيْسَ حُسْنُ الْجَوَارِ كَفَّ الْأَذَى، وَلَكِنَّ
حُسْنَ الْجَوَارِ صَبْرُكَ عَلَى الْأَذَى.

حُسن همسایگی، آن نیست که آزار نرسانی بلکه
حُسن همسایگی، این است که در برابر آزار و
اذیت همسایه شکیبیا باشی.

۱۳ مکارم اخلاق

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: إِنَّ مِنْ مَكَارِمِ
الْأَخْلَاقِ صِدْقَ الْحَدِيثِ إِلَى أَنْ قَالَ وَ
التَّذَمُّمَ لِلجَّارِ.

شنیدم که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: همانا راستگویی
و تحمل اذیت همسایه از مکارم اخلاق است.

قال الباقر عليه السلام:

حَدُّ الْجَوَارِ أَرْبَعُونَ دَارًا مِنْ كُلِّ جَانِبٍ مِنْ بَيْنِ
يَدَيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ.

مرز همسایگی تا چهل خانه امتداد دارد؛ از پیش
رو، از پشت سر، سمت راست و سمت چپ.

قَالَ السَّجَّادُ علیه السلام:

أَمَّا حَقُّ جَارِكَ فَحِفْظُهُ غَائِبًا وَإِكْرَامُهُ شَاهِدًا وَنُصْرَتُهُ
 إِذَا كَانَ مَظْلُومًا وَلَا تَتَّبِعْ لَهُ عَوْرَةً فَإِنْ عَلِمْتَ عَلَيْهِ
 سُوءًا سَتَرْتَهُ عَلَيْهِ فَإِنْ عَلِمْتَ أَنَّهُ يَقْبَلُ نَصِيحَتَكَ
 نَصَحْتَهُ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ وَلَا تُسَلِّمُهُ عِنْدَ شَدِيدَةٍ
 وَتُقِيلُ عَثْرَتَهُ وَتَغْفِرُ ذَنْبَهُ وَتُعَاشِرُهُ مَعَاشِرَةَ كَرِيمَةٍ.

اما حق همسایهات این است که در غیاب او (آبرو و مالش) را حفظ کنی و در حضورش او را احترام نمایی و اگر مظلوم واقع شد یاری اش کنی، دنبال عیب‌هایش نباشی، اگر از او بدی دیدی بپوشانی، اگر بدانی نصیحت تو را می‌پذیرد او را در خفا نصیحت کنی، در سختی‌ها رهایش نکنی، از لغزش‌هایش در گذری، گناهش را ببخشی و با او به خوبی و بزرگواری معاشرت کنی.

قال رسول الله ﷺ :

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنْ اسْتَعَاثَكَ أَغَثُهُ وَإِنْ الْجَارِ قَالُوا لَا قَالَ إِنْ اسْتَعَاثَكَ أَغَثُهُ وَإِنْ اسْتَقْرَضَكَ أَقْرَضْتَهُ وَإِنْ افْتَقَرَ عُدْتَ عَلَيْهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ مُصِيبَةٌ عَزِيَّتُهُ وَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ هَنَأْتُهُ وَإِنْ مَرِضَ عُدْتَهُ وَإِنْ مَاتَ تَبِعْتَ جَنَازَتَهُ وَلَا تَسْتَطِيلُ عَلَيْهِ بِالْبِنَاءِ فَتَحْجَبَ الرِّيحَ عَنْهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ وَإِذَا اشْتَرَيْتَ فَاكِهَةً فَأَهْدِ لَهُ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَأَدْخِلْهَا سِرًّا وَلَا تُخْرِجْ بِهَا وُلْدَكَ تَغِيْظُ بِهَا وُلْدَهُ وَلَا تُؤْذِهِ بِرِيحٍ قَدْرِكَ إِلَّا أَنْ تَغْرِفَ لَهُ مِنْهَا.

آیا می‌دانید حق همسایه چیست؟ [سپس شروع نمود به شرح آن‌ها] و فرمود: اگر از تو کمک بخواهد؛ در شدت و سختی او را کمک کنی، و اگر از تو قرض بخواهد؛ به او قرض بدهی، و اگر نیازمند باشد؛ کمک مالی به او بنمایی و اگر پیش آمد خیری برایش پیش آید، او را تبریک بگویی و اگر بیمار شد عیادتش کنی و اگر مصیبتی بر او وارد شد؛ او را تسلیت و تعزیت بگویی و اگر بمیرد تشییع جنازه‌اش بکنی و ساختمان خود را بالاتر از ساختمان او قرار ندهی که مانع هوا و فضای منزلش بشود، مگر به اذن و اجازه او و اگر میوه‌ای خریدی؛ پس (مقداری از آن میوه را) برای او هدیه کن و الّا میوه را در پنهانی به منزل بیاور تا چشمش به آن نخورد. فرزندان را با آن میوه بیرون نفرست تا فرزند همسایه‌ات را به خشم بیاوری و او را به بوی غذای خود اذیت نکن مگر آنکه از آن غذا به او بخورانی.

کمک به همسایه

قَالَ الْبَاقِرُ رضی الله عنه:

مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا إِسْتَعْفَافًا عَنِ النَّاسِ وَ
سَعِيًّا عَلَى أَهْلِهِ وَ تَعَطُّفًا عَلَى جَارِهِ لَقِيَ اللَّهَ
عَزَّوَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ وَجْهُهُ مِثْلُ الْقَمَرِ لَيْلَةَ
الْبَدْرِ.

هر کس در به دست آوردن مال (حلال) دنیا از مردم درخواست نکند و خانواده خود را اداره کند و به همسایه‌اش کمک نماید، خدا را در روز قیامت در حالی که رو سفید است و صورتش مانند ماه تمام می‌درخشد، ملاقات خواهد کرد.

قَالَ الصَّادِقُ (ع):

أَحِبُّوا لِلنَّاسِ مَا تُحِبُّونَ لِأَنْفُسِكُمْ، أَمَّا
يَسْتَحِبِّي الرَّجُلُ مِنْكُمْ أَنْ يَعْرِفَ جَارَهُ حَقَّهُ
وَلَا يَعْرِفَ حَقَّ جَارِهِ.

برای مردم آنچه را که خودتان دوست دارید،
دوست بدارید. آیا کسی حیا نمی‌کند که
همسایه‌اش نسبت به او حق‌شناس باشد و او
حق‌شناس همسایه نباشد!؟

۱۹ آزار

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
فَلَا يُؤْذِي جَارَهُ.

— هر کس به خدا و روز قیامت ایمان داشته باشد
نباید همسایه‌ی خود را آزار دهد.

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

أَتَاهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ إِنِّي اشْتَرَيْتُ دَارًا فِي بَنِي
فُلَانٍ وَإِنَّ أَقْرَبَ جِيرَانِي مِنِّي جَوَارًا مِنْ لَا أَرْجُو خَيْرَهُ
وَلَا أَمْنُ شَرَّهُ قَالَ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله عَلِيًّا عليه السلام
وَسَلْمَانَ وَ أَبَا ذَرٍّ وَ نَسِيْتُ آخَرَ وَ أَظُنُّهُ الْمَقْدَادَ أَنْ
يُنَادُوا فِي الْمَسْجِدِ بِأَعْلَى أَصْوَاتِهِمْ بِأَنَّهُ لَا إِيمَانَ لِمَنْ
لَمْ يَأْمَنْ جَارَهُ بِوَاتِقِهِ فَنَادُوا بِهَا ثَلَاثًا.

مردی از انصار، خدمت پیامبر اکرم صلى الله عليه وآله آمد و
عرض کرد: من از فلان طایفه خانه‌ای خریده‌ام
و نزدیک‌ترین همسایه‌ام کسی است که امیدی
به خیر او ندارم و از شرش در امان نیستم، پس
پیامبر خدا صلى الله عليه وآله به علی عليه السلام و سلمان و ابوذر - و
یکی دیگر که فراموش کردم و فکر می‌کنم مقداد
باشد^۱ - دستور داد با صدایی بلند در مسجد اعلام
کنند: هر آن که همسایه اش از شر او ایمن نباشد،
ایمان ندارد و آنان سه بار این پیام را اعلام کردند.

الکافی، ج ۲، ص ۶۶۷

۱. فراموشی از راوی، یعنی عمرو بن عکرمة است.

همسایه آزار

— قَالَ الرَّضَا علیه السلام:

— لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَأْمَنْ جَارَهُ بِوَأْتِقَهُ.

— از ما نیست کسی که همسایه‌اش از شر او در امان نباشد.

... ورود به بهشت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

لَيْسَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ يُؤْذِي جَارَهُ وَ مَنْ لَمْ
يَأْمَنْ جَارَهُ بَوَاقْتِهِ.

کسی که همسایه‌اش را آزار دهد و همسایه‌اش
از شر او در امان نباشد؛ به بهشت وارد نخواهد
شد.

آزار پیامبر ﷺ

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— مَنْ آذَى جَارَهُ فَقَدْ آذَانِي وَ مَنْ حَارَبَهُ فَقَدْ حَارَبَنِي.

— هر که همسایه‌اش را بیازارد؛ مرا اذیت نموده و هر که با همسایه‌اش بجنگد؛ (گویا) با من جنگیده است.

قَالَ الصَّادِقُ (ع):

شَكَأَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ جَارَهُ
فَأَعْرَضَ عَنْهُ ثُمَّ عَادَ فَأَعْرَضَ عَنْهُ ثُمَّ عَادَ
فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِعَلِيِّ (ع) وَسَلَّمَ وَ سَلْمَانَ وَ
مُقَدَّادٍ اذْهَبُوا وَ نَادُوا لَعْنَةَ اللَّهِ وَ الْمَلَائِكَةِ
عَلَى مَنْ آذَى جَارَهُ.

مردی خدمت پیامبر اکرم ﷺ از همسایه‌ی
خود شکایت کرد؛ رسول خدا ﷺ از وی روی
برگردانید، بار دیگر سخنش را تکرار کرد و
حضرت متوجه او نشد، بار دیگر گفت؛ در این
جا رسول خدا ﷺ به علی (ع) و سلمان و مقداد
فرمودند:

بروید و فریاد بزنید: لعنت خدا و ملائکه بر
کسانی باد که همسایه‌ها را آزار دهند!

شرط جهاد

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ لَا يَصْحَبُنَا رَجُلٌ آذَى
جَارَهُ.

— کسی که می‌خواهد در غزوه‌ی تبوک با ما همراه
باشد، نباید همسایه‌اش را آزار دهد.

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— مَنْ خَانَ جَارَهُ بِشَبْرٍ مِنَ الْأَرْضِ طَوَّقَهُ اللَّهُ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى الْأَرْضِ السَّابِعَةِ حَتَّى يَدْخُلَ
النَّارَ.

— هر کس به قدر یک وجب از زمین همسایه به
وی خیانت کند، خداوند همان را تا هفت طبقه
زمین به گردنش می افکند تا وارد دوزخ شود.

قَالَ الْبَاقِرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَشَكَاَ إِلَيْهِ أَدَى
 مِنْ جَارِهِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إصْبِرْ ثُمَّ
 أَتَاهُ ثَانِيَةً فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إصْبِرْ ثُمَّ عَادَ
 إِلَيْهِ فَشَكَاهُ ثَالِثَةً فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلرَّجُلِ
 الَّذِي شَكَاَ إِذَا كَانَ عِنْدَ رَوَاحِ النَّاسِ إِلَى
 الْجُمُعَةِ فَأَخْرِجْ مَتَاعَكَ إِلَى الطَّرِيقِ حَتَّى
 يَرَاهُ مَنْ يَرُوحُ إِلَى الْجُمُعَةِ فَإِذَا سَأَلُوكَ
 فَأَخْبِرْهُمْ قَالَ فَفَعَلَ فَاتَّاهُ جَارُهُ الْمُؤَدِي لَهُ
 فَقَالَ لَهُ رُدَّ مَتَاعَكَ فَلَكَ اللَّهُ عَلَيَّ أَنْ لَا
 أَعُودَ.

مردی خدمت رسول خدا ﷺ آمد و از آزار همسایه شکایت کرد. رسول خدا ﷺ فرمود: صابر و شکیبا باش! نوبت دوم به شکایت آمد و باز رسول خدا ﷺ به او فرمود: بردباری و صبوری پیشه کن. نوبت سوم به شکایت آمد و رسول خدا ﷺ به او فرمود: روز جمعه به هنگامی که عموم مردم برای نماز جمعه خارج می‌شوند، اثاث منزلت را بیرون بیاور و کنار کوچه بریز تا هر کس برای نماز جمعه می‌رود، آن را ببیند، و چون از تو سوال کنند، به آنان بگو که از شر همسایه خانه‌ی خود را تخلیه کرده‌ام. آن مرد به دستور رسول خدا ﷺ عمل کرد، همسایه مردم آزارش آمد و گفت: اثاثیه‌ات را به خانه‌ات بازگردان؛ با خدا عهد کردم که دیگر ناسازگاری نکنم.

— قَالَ الْبَاقِرُ علیه السلام:

— قَالَ مِنَ الْقَوَاصِمِ الْفَوَاقِرِ الَّتِي تَقْصِمُ الظَّهْرَ
جَارُ السَّوِّءِ إِنْ رَأَى حَسَنَةً أَخْفَاهَا وَ إِنْ
رَأَى سَيِّئَةً أَفْشَاهَا.

— از جمله آنچه کمر انسان را می شکند همسایه ی بد
است که اگر خوبی از همسایه اش دید، آن را پنهان
می کند و اگر بدی دید، آن را آشکار می نماید.

قَدْ حَمَلْتُ الْجَنْدَلَ وَ كُلَّ حَمَلٍ ثَقِيلٍ وَ لَمْ
أَجِدْ حَمَلًا هُوَ أَثْقَلُ مِنْ جَارِ السَّوَاءِ.

من صخره‌های بزرگ و آهن و هر بار سنگینی را
به دوش کشیدم، اما باری سنگین‌تر از همسایه‌ی
بد ندیدم!

۳۰

پناه به خدا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ جَارِ السَّوِّءِ فِي دَارِ إِقَامَةٍ
تَرَكَ عَيْنَاهُ وَ يَرَعَاكَ قَلْبُهُ إِنْ رَأَى بِخَيْرٍ
سَاءَهُ وَ إِنْ رَأَى بِشَرٍّ سَرَّهُ.

به خدا پناه می‌برم از همسایه‌ی بد، که چشمانش تو را می‌بینند و دلش مراقب توست؛ اگر تو را در خوبی و خوشی دید، ناراحت می‌شود و اگر تو را گرفتار و بد حال دید، خوشحال می‌شود.

رنج و بلا

قَالَ عَلِيٌّ ع:

جَارُ السَّوِّءِ أَعْظَمُ الضَّرَّاءِ وَ أَشَدُّ الْبَلَاءِ.

همسایه‌ی بد، بزرگ‌ترین رنج و سخت‌ترین بلا است.

نشانه‌های قیامت

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ سُوءُ الْجَوَارِ وَ قَطِيعَةُ
الرَّحِمِ وَ تَعْطِيلُ الْجِهَادِ.

— از نشانه‌های رستاخیز، بد همسایگی، قطع رحم و
تعطیل شدن جهاد است.

اطلاع از همسایه ۳۳

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— مَا آمَنَ بِي مَنْ بَاتَ شَبْعَانَ وَ جَارُهُ جَائِعٌ.

— به من ایمان نیاورده است؛ آن که شب سیر بخوابد
و همسایه‌اش گرسنه باشد.

دریغ امکانات

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— مَنْ مَنَّعَ الْمَاعُونَ جَارَهُ مَنَّعَهُ اللَّهُ خَيْرَهُ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

— هر کس کالایی از همسایه‌ی خود دریغ دارد، خداوند در روز رستاخیز، خیر خود را از او دریغ خواهد کرد.

عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ

— مَا آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ مَنْ بَاتَ [شَبَعَانَ]

وَجَارُهُ جَائِعٌ — فَقُلْنَا هَلَكْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ — فَقَالَ

مِنْ فَضْلِ طَعَامِكُمْ وَمِنْ فَضْلِ تَمْرِكُمْ وَرِزْقِكُمْ

وَخَلْقِكُمْ وَخَرَقِكُمْ — تُطْفِئُونَ بِهَا غَضَبَ الرَّبِّ.

— به خدا و روز قیامت ایمان نیاورده است کسی

که شب سیر بخوابد و همسایه‌اش گرسنه باشد.

عرض کردیم: ای رسول خدا! ما [که با این

سخن] نابود شدیم. — پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمود: از مازاد

و مصرف زیادی خرما و روزی‌تان و نیز

لباس‌های اضافی (به نیازمندان) هدیه کنید و

خشم خدا را فرو نشانید.

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— الْجَوَارِ ثُمَّ الدَّارَ الرَّفِيقَ ثُمَّ السَّفَرَ.

- (اگر خواستی خانه‌ای بخری) اول همسایه را
انتخاب کن سپس خانه را،
(و اگر خواستی به سفر بروی) اول همراه و رفیق
مطمئن را انتخاب کن و سپس به سفر برو!

قَالَ الْحَسَنُ رضی الله عنه:

رَأَيْتُ أُمَّي فَاطِمَةَ عليها السلام قَامَتْ فِي مِحْرَابِهَا لَيْلَةً
جُمِعَتْهَا فَلَمْ تَزَلْ رَاكِعَةً سَاجِدَةً حَتَّى اتَّضَحَ عَمُودُ
الصُّبْحِ وَ سَمِعْتُهَا تَدْعُو لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ
تُسَمِّيهِمْ وَ تُكثِرُ الدُّعَاءَ لَهُمْ وَ لَا تَدْعُو لِنَفْسِهَا بِشَيْءٍ
فَقُلْتُ لَهَا يَا أُمَاهُ لِمَ لَا تَدْعِينَ لِنَفْسِكَ كَمَا تَدْعِينَ
لِغَيْرِكَ فَقَالَتْ يَا بَنِي الْجَارِ ثُمَّ الدَّارَ.

شب‌های جمعه مادرم؛ فاطمه اطهر عليها السلام را
می‌دیدم که تا طلوع صبح مشغول رکوع و
سجود بود؛ می‌شنیدم که مادرم برای مؤمنین و
مؤمنات دعا می‌کرد و نام ایشان را می‌برد و
مکرر برای آنان دعا می‌کرد ولی برای خویشتن
دعا نمی‌کرد. من به مادرم می‌گفتم: پس چرا
برای خود دعا نمی‌کنی همچنان که برای
دیگران دعا می‌کنی؟! فرمود: ای پسر عزیزم!
اول همسایه، سپس اهل خانه.

عوض کردن همسایه

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

لَا يُسْتَجَابُ لِمَنْ يَدْعُو عَلَى جَارِهِ وَ قَدْ
جَعَلَ اللَّهُ لَهُ السَّبِيلَ إِلَى أَنْ يَبِيعَ دَارَهُ وَ
يَتَحَوَّلَ عَنْ جَوَارِهِ.

کسی که برای همسایه‌ی بد دعا کند، مستجاب نمی‌گردد؛ زیرا خداوند به او امر کرده خانه‌اش را بفروشد و به جای دیگر برود.

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

مَا كَانَ وَلَا يَكُونُ وَلَا لَيْسَ بِكَائِنٍ مُّؤْمِنٍ إِلَّا
وَلَهُ جَارٌ يُؤْذِيهِ وَ لَوْ أَنَّ مُّؤْمِنًا فِي جَزِيرَةٍ
مِّنْ جَزَائِرِ الْبَحْرِ لَا بَتَّعَتْهُ اللَّهُ لَهُ مَنْ يُؤْذِيهِ.

چنین نبوده، نخواهد بود و نباشد مؤمنی جز
آنکه او را همسایه‌ای باشد و آزارش رساند.
اگر مؤمنی در یکی از جزیره‌های دریا باشد،
خدا کسی را برای او برانگیزد که آزارش دهد.

بلایای سه گانه

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

مَا أَقَلَّتَ الْمُؤْمِنُ مِنْ مِنْ وَاحِدَةٍ مِنْ ثَلَاثٍ وَلَرُبَّمَا اجْتَمَعَتْ
الْثَلَاثُ عَلَيْهِ إِمَّا بَغْضٍ مَنْ يَكُونُ مَعَهُ فِي الدَّارِ يُغْلِقُ
عَلَيْهِ بَابَهُ يُؤْذِيهِ أَوْ جَارٌ يُؤْذِيهِ أَوْ مَنْ فِي طَرِيقِهِ إِلَى
حَوَائِجِهِ يُؤْذِيهِ وَ لَوْ أَنَّ مُؤْمِنًا عَلَى قَلَّةٍ جَبَلٌ لَبَعَثَ اللَّهُ
عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ شَيْطَانًا يُؤْذِيهِ وَيَجْعَلُ اللَّهُ لَهُ مِنْ إِيْمَانِهِ
أُنْسَالًا يَسْتَوْحِشُ مَعَهُ إِلَى أَحَدٍ.

مؤمن، از سه بلا در امان نیست و گاهی هر سه
بر او هجوم می آورند: یا افراد خانواده آزارش
می دهند، یا همسایه آزارش می دهد و یا به
وسیله ی مردم رهگذر مورد استهزا و توهین
واقع می شود. مؤمن، اگر به قلّه ی کوهی پناه
ببرد، خداوند، شیطان صفتی را برمی انگیزد تا او
را آزار دهد. با وجود این، خداوند تعالی ایمان
او را مایه ی انس و آرامش او قرار می دهد تا از
هیچ کس وحشت نکند.

مجموعه گل

- مؤمن
  - صبر
  - گناه
  - صله‌ی رحم
  - توبه
  - راستگویی
  - سخاوت و انفاق
  - خوف و رجاء
  - ذکر
  - اخلاص
  - توکل
  - دروغ
  - فرزندان
  - نماز
  - حیا
  - ازدواج
  - ادب
  - انتظار فرج
  - غدیر
  - معاشرت
  - حُسن ظن
  - سوء ظن
  - لقمه
  - همنشین
  - جلوه‌ی جلال
  - جلوه‌ی جمال
  - راه و همراه
  - برکت
  - همسایه
  - بلا
  - سکوت و کلام
  - نماز شب
  - حب اهل بیت علیهم‌السلام
  - معیارها
  - نشاط و غم
  - حُسن خُلق
  - دو گوهر
  - تهذیب
  - ساده‌زیستی
  - کلام وحی
-